

5.ÜNİTE AHLAK FELSEFESİ KAVRAMLAR

Hazırlayan :

İlker ÜNSAL

Ahlak	İnsanların toplumsal yaşamdaki davranışlarını iyiye yönlendirmek amacıyla oluşturulmuş, ortak kabul gören yazısız kurallar ve değerler bütünüdür. Pratik yaşamla ilgilidir.
Etik (Ahlak Felsefesi)	Ahlakın ne olduğunu, ahlaki davranışların temelini, ölçütlerini ve evrenselliğini felsefi bir yaklaşımla inceleyen felsefe disiplini. Teorik olanla ilgilenir.
İyi	İnsanın eylemde bulunurken yöneldiği, ahlakça değerli bulunan, yapılması istenen ve doğru kabul edilen davranışlardır.
Kötü	Ahlakça değersiz kabul edilen, yapılmaması gereken, vicdanen rahatsızlık veren ve iyyinin zıddı olan eylemlerdir.
Erdem	İnsanın ahlaki bakımdan sürekli iyiye yönelme iradesi, doğru olanı yapma ve dürüst davranma alışkanlığıdır. Zor durumlarda bile doğruyu seçebilmektir.
Vicdan	Kişinin kendi davranışlarını ve niyetlerini iyi-kötü açısından yargılamasını sağlayan içsel denetim mekanizmasıdır; insanın iç mahkemesidir.
Özgürlük	İnsanın hiçbir dış baskı veya zorlama altında kalmadan, kendi iradesi ve kararıyla eylemde bulunabilme gücüdür.
Sorumluluk	Kişinin özgür iradesiyle yaptığı seçimlerin ve eylemlerinin tüm sonuçlarını üstlenmesidir. Özgürlüğün zorunlu getirisi.
Adalet	Hak edilenin eksiksiz verilmesi, eylemlerde hak ve hukuka uygun davranılması, herkese payına düşenin sağlanmasıdır.
Determinizm (Belirlenimcilik)	Evrendeki her olayın bir neden-sonuç zincirine bağlı olduğunu savunur. İnsan eylemleri önceki durumların zorunlu bir sonucudur; bu yüzden insan özgür değildir ve eylemlerinden sorumlu tutulamaz.
Fatalizm (Kadercilik)	Evrendeki tüm olayların ve insan hayatının yaratıcı/üstün bir güç tarafından önceden belirlendiğini savunur. İnsan bu akışı değiştiremeyeceği için özgür değildir.
İndeterminizm (Özgürlükçülük)	Evrende her şeyin katı bir neden-sonuç ilişkisiyle açıklanamayacağını savunur. İnsan eylemleri tamamen belirlenmemiştir, özgür irade mümkündür ve bu yüzden insan eylemlerinden sorumludur.
Otodeterminizm (Ahlaki Özerklik)	İnsanın özgürlüğünü kendi bilinçli seçimleri, farkındalığı ve içsel gelişimiyle kazandığını savunur. İnsan bilgi edinerek kendi eylemlerini belirleyebilir; yani kendi özgürlüğünü kendi yaratır.
Evrensel Ahlak Yasası Problemi	Tüm toplumlar, kültürler ve zamanlar için geçerli olabilecek, istisnasız herkesin uyması gereken ortak ahlaki kuralların var olup olmadığı tartışmasıdır.
Sokrates'in Ahlak Anlayışı	Ahlakın temelinde bilgi yatar; "bilgi erdemdir". İnsan bilerek kötülük yapmaz, kötülüğün tek nedeni bilgisizliktir. İnsanın yaşamındaki temel amaç mutluluktur. (Evrensel yasayı kabul eder)
Platon ve Aristoteles'te "İyi"	Sokrates'in izinden giderek "iyi" kavramını insana mutluluk veren şey olarak tanımlarlar. Bu mutluluk da genellikle bilgiyle doğrudan ilişkilidir.
Farabi'nin Ahlak Anlayışı	İnsanın hayattaki temel amacı mutluluktur. Bu mutluluğa, faal akılla temasa geçerek hakikatin bilgisine ulaşan peygamberlerin insanlara aktardığı bilgilere uygun yaşayarak ulaşılır. (Evrensel yasayı kabul eder)

John Stuart Mill (Toplumsal Fayda)	İnsanı mutlu kılan şey, eylemlerinin kendi arzularına değil, toplumsal faydaya dayanmasıdır. Bir eylem ne kadar çok insana fayda sağlarsa, ahlaken o kadar iyidir. (Evrensel yasayı kabul eder)
Immanuel Kant (Ödev Etiği)	Ahlaki iyi, insan aklının her durumda doğru kabul ettiği "koşulsuz yasalar" ile belirlenir. Eylemin sonucuna değil, niyetine bakılır. Çıkar beklemeden, sadece içsel bir vicdan ve "ödev duygusuyla" yapılan eylemler iyidir. (Evrensel yasayı kabul eder)
Epiküros (Hazcılık)	Yaşamın yegane amacı "acı yokluğu" anlamındaki hazdır. Bedensel ve ruhsal hazlar kişiden kişiye farklılık gösterdiği için herkes için geçerli ortak bir yasa olamaz. (Evrensel yasayı reddeder)
Jeremy Bentham (Bireysel Fayda)	Ahlaki eylemlerin amacı duyulan hazdır. Eylem sonucunda insana fayda sağlıyorsa iyidir, acı veriyorsa kötüdür. Herkese göre faydalı olan şey farklı olacağından evrensel iyiden söz edilemez. (Evrensel yasayı reddeder)
Thomas Hobbes (Bencillik)	İyiye belirleyen insanın doğasıdır. Ahlaki değerler nesnel kurallar değil, duygu ve isteklerin kişisel ifadeleridir ve insanın kişisel arzularına göre şekillenir. (Evrensel yasayı reddeder)
Max Stirner (Egoizm)	İnsanın yaşamının temel amacı kendi seçimlerine göre özgürce hareket etmek ve kendi "ben"ini (ego) gerçekleştirmektir. Her insan yalnızca kendine karşı sorumludur; bu yüzden evrensel yasa bireyin doğasına aykırıdır. (Evrensel yasayı reddeder)